

CZESŁAW NOWIŃSKI

Wrocław

POLSKA KASA KREDYTOWA POLAM W POŁUDNIOWEJ KALIFORNII (do 1995 r.)

Południowa Kalifornia, kraina o powierzchni powyżej 200 tys. km², leżąca wzdłuż wybrzeża Pacyfiku w Stanach Zjednoczonych na przestrzeni od 36⁰ szerokości geograficznej północnej po Meksyk, dzieli się na 10 hrabstw (Counties) odpowiadających naszym powiatom: San Louis Obispo, Kern, Santa Barbara, Ventura, Los Angeles, Orange, Riverside, San Bernardino, San Diego i Imperial. Na dzień 1 stycznia 1989 r. region ten liczył 18.524.800 ludności składającej się z ponad 30 grup etnicznych. Było w niej około 300 tys. ludności polonijnej, która napłynęła tu począwszy od schyłkowych lat XIX w. Dzisiejsza metropolia Los Angeles stanowi amalgamat 95 miast i miasteczek. To największe pod względem obszaru miasto świata tworzą przedstawiciele 32 narodowości¹. Na terenie Miasta Aniołów zlokalizowane jest główne skupisko Polonii. W 1988 r. liczba ludności polskiego pochodzenia w tym mieście dochodziła do około 200 tys. osób. Do połowy lat dziewięćdziesiątych stan ten został powiększony o co najmniej 10 tys. Inne większe skupiska Polonii występują w powiatach Orange (ponad 40 tys.) i San Diego (27 tys.). W pozostałych powiatach liczba Polonii jest raczej niewielka. Polonia w Południowej Kalifornii nie żyje w zwartych skupiskach, jak np. w Chicago czy Detroit, lecz w rozproszeniu terytorialnym.

¹ Cz. N o w i ń s k i, *Dzieje polskiego Kościoła rzymskokatolickiego w Południowej Kalifornii*, Wrocław 1997, wstęp – passim.

1. GENEZA I POCZĄTKOWY ROZWÓJ POLSKIEJ KASY KREDYTOWEJ (DO 1977 R.)

Rozwój życia gospodarczego w latach sześćdziesiątych i dążność Polonii w kierunku dorabiania się, wymagało znacznych środków finansowych, z reguły przekraczających własne zasoby. Dostarczyć je mogła tylko odpowiednia instytucja kredytowa. W tej sytuacji zorganizowany ruch polonijny postawił sobie za zadanie utworzenie własnej placówki bankowej. Z inicjatywą tą wystąpił Zarząd Kongresu Polonii Amerykańskiej na Kalifornię i Arizone z siedzibą w Los Angeles. 19 czerwca 1969 r. utworzono w Los Angeles prowizoryczny Zarząd polonijnej instytucji kredytowej. Po długich staraniach udało mu się złożyć w urzędzie rejestracyjnym w Sacramento (Północna Kalifornia) odpowiednie druki wraz z kwotą wpisową 4 tys. \$ i spisać kontrakt. Nastąpiło to 21 października 1969 r. W dniu tym otrzymano dokument rejestracyjny zezwalający na istnienie Kasy Kredytowej Kongresu Polonii². W ten sposób została powołana do życia dla Polonii południowo-kalifornijskiej przy Kongresie Polonii Amerykańskiej (KPA) namiastka polskiego banku pn. Polish American Congress Federal Credit Union. Jest to instytucja finansowa różniąca się od zwykłego banku tym, iż jest własnością wszystkich jej członków, przez nich zarządzaną i działającą wyłącznie na ich korzyść, podczas gdy banki stanowią własność niewielkiej grupy inwestorów. W latach osiemdziesiątych nazwę tej polonijnej instytucji bankowej zmieniono na Polam Federal Credit Union, tj. w przyjętej wersji polonijnej na Polską Kasę Kredytową Polam³. W skrócie określa się ją Polamem. Twórcami tej Kasy Kredytowej było małżeństwo Henryk i Lila Westfalewiczowie przy udziale pana Mathewsa z małżonką Eugenią, Józefa Ładowicza (działacza KPA) z żoną, Zbigniewa Marcinkowskiego, Czesławy Podlasek, Geny Wideryńskiej i jeszcze jednej nie znanej nam z nazwiska osoby⁴.

Pierwsze walne zebranie wyborcze do Zarządu Polskiej Kasy Kredytowej odbyło się 11 stycznia 1970 r. w sali parafialnej polskiego kościoła w Los Angeles przy Adams Blvd. Wybrało ono pierwszy Zarząd Polskiej Kasy. Instytucja ta jest od początku po dzień dzisiejszy sekcją Ogólnoamerykańskiej

² Kwota opłaty rejestracyjnej była jak na ówczesne czasy dość wysoka, jednak nie tak wyolbrzymiona jak w latach dziewięćdziesiątych – Krzysztof Ciepły, relacja ustna (dalej: r. u.).

³ W taki sposób nazwa ta jest potocznie używana przez Polonię.

⁴ H. Westfalewicz, *Polish American Credit Union in Los Angeles*, w: *Polish Americans in California 1827-1977 and who's who*, Edited by Jacek Przygoda, Los Angeles (1978), s. 203.

Credit Union i działa ściśle według przepisów federalnych, posiada federalne ubezpieczenie powierzonych jej pieniędzy⁵. Polska Kasa Kredytowa w Los Angeles mieściła się początkowo w piwnicy kościoła Matki Boskiej Jasnogórskiej (MBJ) przy Adams Blvd. Niebawem przeniosła się do prywatnej rezydencji Westfalewiczów. W 1975 r. znalazła lepsze pomieszczenie biurowe przy 315 Wilshire Blvd. Po paru latach została przeniesiona do stałej siedziby przy 588 North Larchont w Los Angeles (CA 90004). Pracuje w wykupionym budynku wartości według stanu na 1992 r. około 600 tys. \$. Budynek ten stanowi własność Polskiej Kasy. Część pomieszczeń wynajmowana jest osobom trzecim, z czego Kasa czerpie dodatkowy dochód. Posiadanie własnego wygodnego lokalu umożliwiło w następnym okresie (po 1977 r.) bardziej profesjonalne prowadzenie biura⁶.

Głównym celem Kasy Kredytowej jest zachęcanie Polonii do oszczędzania i pomoc kredytowo-pożyczkowa dla członków. Początkowo założyciele placówki zorganizowali jej działalność na zasadach kasy zapomogowo-pożyczkowej z ograniczonymi usługami i schematem obrotu pieniężnego: 6% konto, 12% pożyczka⁷.

Kasa Kredytowa od początku po dzień dzisiejszy zrzesza ludzi o podobnym profilu zawodowym, organizacyjnym związanych wspólnym miejscem zamieszkania. Członkami Polskiej Kasy mogą zostać wyłącznie osoby polskiego pochodzenia, należące do Kongresu Polonii Amerykańskiej, który otrzymuje z tego tytułu pewne składki pieniężne. Członkostwo wspierające Kongres od początku do dziś jest obowiązkowe⁸. Członkami Polskiej Kasy Kredytowej chętnie zostaliby także Amerykanie, Wietnamczycy i ludzie innych narodowości. Nie mogą być jednak przyjęci ze względu na to, iż instytucja ta jest przeznaczona wyłącznie dla Polonii.

Chcąc zostać członkiem, a więc udziałowcem Kasy Kredytowej, należało w pierwszych latach istnienia placówki wypełnić aplikację oraz uiścić 1 \$ wpisowego i założyć pierwszy depozyt w wysokości 5 \$⁹. Akcja werbowania

⁵ *Polska Kasa Kredytowa w Los Angeles*, „Nasze Sprawy. Pismo Polonii na Dalekim Zachodzie” (dalej: „Nasze Sprawy”) 1969, listopad, s. 4; zob. też następne numery.

⁶ *Z pieniędzmi do Polamu*, „Wiadomości Piastowskie. Piast News” (dalej: „Wiadomości Piastowskie”) 1993, nr 9, s. 3 oraz: K. Cieplý – r. u.

⁷ H. Westfalewicz, *Polish American Credit Union obraca już ponad 120.000 dolarami*, „Panorama Polonii na Wybrzeżach Pacyfiku” 1973, marzec, s. 23.

⁸ Zob. np. reklamówkę pt. „Introduction to Polam Federal Credit Union” (1993); Krzysztof (Ch.) Hiller – r.u.

⁹ *Czy jesteś członkiem Polskiej Kasy Kredytowej?* „Panorama Polonii”. Miesięcznik kulturalno-informacyjny 1971, nr 10, s. 2; 1972, nr 11, s. 17 i nr 12, s. 19.

członków w tym czasie przebiegała opieszale, ponieważ część Polonii odnosiła się do Polskiej Kasy Kredytowej z niedowierzaniem. Z upływem czasu mentalność ta uległa przełamaniu. Ludzie się przekonali o dobrodziejstwie Kasy. Werbowanie członków odbywało się w różnoraki sposób. Duże znaczenie miała reklama zamieszczana na łamach „Panoramy Polonii”. Zaczynano ją zapytaniem: „Czy jesteś członkiem Polskiej Kasy Kredytowej”? zaraz potem dodawano: „Zapisz się jeszcze dziś”. W reklamie tej informowano Polonię o dobrodziejstwach płynących z przynależności do Polskiej Kasy, o tym, że jest ona organizacją niedochodową (Non Profit Organization), czyli nie podlegającą opodatkowaniu. Z najważniejszych przywilejów wymieniano następujące¹⁰:

- każdy członek otrzymuje bezpłatne ubezpieczenie na życie
- każda pożyczka jest automatycznie ubezpieczona
- każda pożyczka jest niskooprocentowana
- Kasa jest upoważniona do pobierania czeków z ubezpieczalni społecznej (Social Security), co jest szczególnie ważne dla wyjeżdżających za granicę na dłuższe wakacje
- coroczna wypłata dywidendy
- Kasa podlega opiece Federalnego Biura Ubezpieczeniowego (FBI) i wszystkie konta są ubezpieczone.

Zachęcano do zapisywania się na członka Polskiej Kasy, twierdząc, że udziałowiec przyczyni się w ten sposób do usamodzielnienia ekonomicznego Polonii. Reklamę kończono dwoma zdaniami: „Buduj silną, niezależną Polonię. Zapisz się do Polskiej Kasy Kredytowej”. Kierownictwo polonijne rozumiało, iż stara i nowa Polonia potrzebuje własnej instytucji finansowej i że popieranie tej placówki w Los Angeles jest pomaganiem samym sobie.

Początkowy okres był dla Polonii trudny. Działalność Polskiej Kasy Kredytowej rozpoczęło w 1969 r. 10 członków przy założycielskim kapitale 100-dolarowym. Wszystkie prace w biurze były wykonywane ręcznie przez nieliczną grupę ochotników pod kierunkiem naczelnego menedżera, którym był wówczas Henryk Westfalewicz. Nie korzystano z żadnej komputeryzacji. Początkowo urządowanie odbywało się w mieszkaniu Westfalewiczów oraz w niedzielę w sali parafialnej kościoła MBJ w godzinach od 10 do 13¹¹. Po pewnym czasie liczba członków i obroty Kasy szybko wzrastały. Pożyczano

¹⁰ Tamże.

¹¹ Ch. Hiller, *Polam Federal Credit Union – A Brief History*, w: *Polish Americans in California*, vol. II (Los Angeles 1995), s. 140.

każdemu Polakowi od 100 do 10.000 \$. Formalność tę załatwiano w okresie od jednego do trzech dni. Pod koniec 1971 r. liczba członków wynosiła 384 z sumą udziałów około 120.000 \$. W porównaniu z rokiem 1970 dochody Kasy wzrosły o 186%, osiągając kwotę 7378 \$. Udzielono w tym czasie 70 pożyczek. Dywidendy wypłacono w wysokości 5,25%, mimo iż Kasa Kredytowa sama uregulowała każdemu członkowi ubezpieczenie na życie¹². W pierwszych dwóch latach Polska Kasa zgromadziła ponad 130.000 \$. Z tego udzieliła w tym czasie 130 poważnych pożyczek na zakup domów, samochodów, mebli, na pomoc istniejącym polskim przedsiębiorstwom oraz na zakładanie nowych zakładów. Ponadto udzielono pożyczki na opłacenie kosztów leczenia, na utrzymanie rodziny podczas choroby oraz na doraźną pomoc w przypadku utraty pracy, a także na zapłacenie podatków, na ulepszenie domu itp.¹³

Poważne pożyczki udzielano na zasadzie odpowiedniego zabezpieczenia wynikającego z tytułu prowadzenia własnego przedsiębiorstwa lub wykonywania odpowiednio dobrze płatnej pracy. Pożyczkę na własny podpis członkowie mogli otrzymać w wysokości do 500 \$. Przy większych sumach wymagane było zabezpieczenie hipoteczne lub inne gwarancje. Istniało przy tym zastrzeżenie, że Kasa Kredytowa ubezpiecza automatycznie pożyczki na wypadek śmierci petenta. Rodzina zmarłego dłużnika czy niezdolnego do zarobkowania nie ponosi odpowiedzialności za dług, pożyczka była spłacana przez ubezpieczenie¹⁴. Tak więc Polska Kasa Kredytowa oferowała już w tym początkowym okresie pożyczki na różnych zasadach. Były to pożyczki krótkoterminowe do trzech lat i dlatego na ogół nie były zaciągane na kupno nieruchomości. Pobieranie przez członka pożyczki i regularne jej spłacanie wyrabiało mu tzw. Credit Rating, czyli dobrą opinię kredytową, tak ważną w Stanach Zjednoczonych¹⁵.

Tak więc Polska Kasa zrobiła w tych pierwszych latach duży krok w zakresie zabezpieczenia indywidualnej rodziny polskiej poprzez samopomoc finansową. Szybko więc następowała poprawa sytuacji Kasy Kredytowej. Podczas gdy w 1972 r. znajdowało się w Kasie 780 tys. \$, to w chwili odejścia Hen-

¹² Westfalewicz, *Polish American*.

¹³ H. Westfalewicz, *Polish American Congress Federal Credit Union PAC-FCU*, „Panorama Polonii na Wybrzeżach Pacyfiku” 1972, nr 7, s. 2.

¹⁴ *Polska Kasa Kredytowa w Los Angeles*, „Nasze Sprawy” 1969, listopad, s. 7-8.

¹⁵ Westfalewicz, *Polish American Congress Federal Credit Union PAC-FCU*.

ryka Westfalewicz z Polskiej Kasy jej kapitał wynosił w 1976 r. 1,2 mln \$ i posiadał 1237 członków, a w 1977 r. kapitał 2 mln i 1500 członków¹⁶.

Wychodząc z założenia, że młodzież jest najważniejszym „procentem” na przyszłość, Polska Kasa Kredytowa postanowiła w pierwszych miesiącach 1973 r. utworzyć specjalny Dział Młodzieżowy. Powierzono go panu Jankowskiemu. Zamierzano też kształcić polonijną młodzież za pomocą stypendiów. Ponadto powołano do życia dział, którego zadaniem było udzielanie pomocy w sprawach ekonomicznych.

Cały ten postęp finansowy Polskiej Kasy Kredytowej był wynikiem dobrej koniunktury gospodarczej. Chociażby wspomnieć, że w 1972 r. na obszarze Los Angeles istniało około 50 nowo powstałych polskich przedsiębiorstw i nieco więcej było w projekcie do uruchomienia lub w stadium organizacji. Był to wyjątkowo zdrowy odruch wobec utrzymującej się inflacji i trudnej sytuacji ekonomicznej na rynku pracy. W celu lepszego rozwoju polskiej przedsiębiorczości oraz osiągnięcia lepszego poziomu w dalszym ekonomicznym wzmocnieniu Polonii, zorganizowano w połowie 1972 r. w Los Angeles Oddział Polsko-Amerykańskiej Izby Handlowej (Polish American Chamber of Commerce). W czerwcu został powołany jej zarząd. Organizacja ta miała za zadanie pracowanie dla dobra Polonii kalifornijskiej w zakresie podnoszenia jej sytuacji ekonomicznej, a zwłaszcza stworzenia możliwości dodatkowego zatrudnienia¹⁷.

Sukcesy finansowe Polskiej Kasy zwróciły uwagę przedstawiciela Credit Union League oraz zyskały uznanie i gratulacje jako najlepiej pracującej jednostki na terenie zachodniego Los Angeles¹⁸.

Swoją kondycję finansową Polska Kasa Kredytowa zawdzięczała również w niemałym stopniu pracującym ochotnikom w biurze oraz wybieranej co roku dyrekcji. Uzgadniała ona bowiem zasady i metody działania Kasy. Spójrzmy więc obecnie na kadre kierowniczą tej instytucji. Tabela 1 podaje jej stan z 1972 r.

¹⁶ XXIV doroczne zebranie członków Polam Federal Credit Union, „Wiadomości Piastowskie” 1993, nr 6(43), s. 1; Ch. Hiller – r.u.

¹⁷ Westfalewicz, *Polish American Credit Union obraca już ponad 120.000 dolarami*.

¹⁸ Tamże.

Tabela 1. Aparat decyzyjny Polskiej Kasy Kredytowej w roku 1972

Kadra zarządzająca		Komisje		
Funkcja	Imię i nazwisko	Oświatowa	Pożyczkowa	Rewizyjna
Prezes	J. Kamiński	W. Jaśkiewicz – przewodniczący	J. Małek – przewodniczący	B. Kamiński – przewodniczący
Wiceprezesa	Łasunowicz J. Krawiec	J. Jukowicz – zastępca	B. Hauser	J. Gutowski
Skarbnik	H. Westfalewicz		Mudy	K. Eichler
Sekretarka	J. Mullen		T. Kwapisz	
Inni członkowie	H. Brzechwa W. Jaśkiewicz		R. Zawadzki	

Źródło: H. Westfalewicz, *Polish American Credit Union obraca już ponad 120.000 dolarami*, „Panorama Polonii na Wybrzeżach Pacyfiku” 1973, marzec, s. 23.

Jak widać, w 1972 r. Polska Kasa Kredytowa, oprócz aparatu zarządzającego utworzyła trzy Komisje: Oświatową, Pożyczkową i Rewizyjną. Taka struktura władzy miała zdynamizować działanie placówki. Począwszy od 1973 r. władzę w Polskiej Kasie – jak oficjalnie mówiono – stanowiła Rada Dyrektorów. W wyniku przeprowadzonych wyborów w dniu 12 stycznia 1973 r. w sali parafialnej kościoła MBJ, bezpośrednio po obiedzie przygotowanym przez Klub Polskich Kobiet wyłoniono następujący zespół władzy¹⁹: R. Zatoka, H. Westfalewicz, R. Łasunowicz, J. Krawiec, Z. Marcinkowski, H. Brzechwa, G. Osińska, T. Kamińska, J. Zielenkiewiczówna, J. Gutowski i inni.

Dochód z obiadu podanego w czasie elekcji przeznaczono na Zakład dla Ociemniałych w Laskach pod Warszawą²⁰.

Z kolei w roku 1974 władzę zarządzającą stanowił niżej wymieniony zespół Rady Dyrektorów (tabela 2).

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

Tabela 2. Rada Dyrektorów Polskiej Kasy Kredytowej wybrana na rok 1974

Rada Dyrektorów			
dyrektorzy funkcyjni	imię i nazwisko	członkowie	
Prezes	Jerzy Kamiński	Helena Brzechwa	Jan Małek
Wiceprezes	Richard Łasunowicz	Barbara Hauser	Piotr Nowak
Skarbnik	Lila Westfalewicz	Henryk Jankowski	Tadeusz Szypuła
Sekretarz	Teresa Kumor	Wojciech Jaśkiewicz Adam Krzemuski Tomasz Kwapis	Roman Tuszyński Henryk Westfalewicz

Źródło: *Polish American Congress Federal Credit Union*, „Panorama Polonii na Wybrzeżach Pacyfiku” 1973, grudzień, s. 7.

Tabela wskazuje, że personel funkcyjny Rady Dyrektorów liczył cztery osoby, a członkowie jedenaście osób. Warto podkreślić, że wszyscy członkowie Rady Dyrektorów pracowali w Polskiej Kasie Kredytowej społecznie, bez wynagrodzenia. A była to praca odpowiedzialna. Rada bowiem ustalała zasady i metody działania Polskiej Kasy. Ustalenia Dyrekcji i wszelkie sprawy finansowe realizowali pracownicy biura. Z klientami rozmawiali oni w języku polskim lub angielskim.

W omawianym okresie – za Westfalewicza Polska Kasa Kredytowa od 1971 r. przejawiała również działalność pozabankową. Urządzała np. pikniki w polskim Ośrodku River’s End (m.in. 16 maja 1971 r.), organizowała w sali parafialnej kościoła MBJ kursy dokształcające w zakresie rachunkowości bankowej. Jeden z takich kursów odbył się w dniach 5, 12, 19 i 26 listopada 1972 r. Był to więc kurs 4-dniowy. Koszt poszczególnego wykładu wynosił 1 \$. Emeryci i bezrobotni byli zwolnieni z opłat. Kursy prowadził mec. mgr H. Krzemuski. Oprócz tego Polska Kasa sprawowała od 1972 r. opiekę finansową nad polską drużyną piłki nożnej „Orzeł” w Los Angeles²¹. Wykonywała też wiele innych zajęć ubocznych dla Polonii.

Do dnia 30 listopada 1973 r. Polska Kasa Kredytowa w Los Angeles była jedyną polską instytucją finansową na Zachodnim Wybrzeżu Stanów Zjednoczonych. Dopiero w tym dniu powstała druga placówka o tej samej nazwie – w San Francisco dla Północnej Kalifornii²². Od tej pory w całym stanie

²¹ J. Ładowicz – r.u.; *Activities of Polish Colony in California and Arizona*, „Jednodniówka. California News” (dalej: „Jednodniówka”) 1971, nr 4, s. 8.

²² *20 lat Polamu w San Francisco*, „Wiadomości Piastowskie” 1994, nr 9(57), s. 9.

Kalifornia istnieją dwie placówki kredytowe. Aktualnie Polam w Los Angeles jest jedną z 14 polskich kas kredytowych w USA. Wśród nich wyróżnia się na Wschodnim Wybrzeżu – w Nowym Jorku Polish Slavic Credit Union, która w ciągu 10 lat stała się największą instytucją finansową w Ameryce. Jej wkłady oszczędnościowe osiągnęły w 1992 r. aż 250 mln \$²³.

2. POLSKA KASA KREDYTOWA W OKRESIE DYNAMIZOWANIA USŁUG FINANSOWO-OPERACYJNYCH

Gdy w 1977 r. Henryk Westfalewicz, po siedmiu latach pracy, wycofał się z Polskiej Kasy Kredytowej (z powodu choroby żony), jego miejsce na stanowisku naczelnego menedżera objął 24-letni Krzysztof Hiller, absolwent Uniwersytetu UCLA w Los Angeles. Z wykształcenia jest psychologiem i politologiem. Jest ściśle związany ze środowiskiem polonijnym. Jego ojciec działał w Stowarzyszeniu Polskich Kombatantów i w Polskiej Szkole w Los Angeles. Najbardziej jest znany z tego, że założył Polski Komitet Olimpijski – późniejszą Fundację Pływaków Polskich Aleksandra Kuryłko. Krzysztof Hiller włada doskonale językiem polskim, chociaż uważa za swój pierwszy – język angielski²⁴. Na stanowisku naczelnego menedżera, tj. szefa biura, pozostaje do dziś. W 1977 r. oprócz Rady Dyrektorów zastał w Polskiej Kasie tylko czterech pracowników biurowych. Z miejsca postawił biuro na nowoczesność. Jeszcze w 1977 r. zmienił sposób organizacji pracy, nadając jej charakter profesjonalny. Dokonał komputeryzacji biura, wprowadził konta czekowe i konta terminowe oraz cały wachlarz możliwości i usług finansowych. Napotykał trudności z tego względu, iż środowisko polonijne w Południowej Kalifornii jest rozrzucone i kontakty z nim były utrudnione. Przestała wówczas wychodzić polska prasa. Regularne kontakty utrzymywał głównie z członkami parafii MBJ, którzy liczyli około 3000 osób. Tymczasem w Południowej Kalifornii żyło wówczas około 300 tys. Polaków²⁵. Większość z nich nie uczestniczyła w owym czasie w aktywnym życiu polonijnym²⁶.

W latach osiemdziesiątych, kiedy systematycznie postępowało powiększanie usług bankowych, dokonywał się wzrost obrotu pieniężnego, liczby klien-

²³ K. Ciepły – r.u.

²⁴ Ch. Hiller – r.u.

²⁵ N o w i Ń s k i, *Dzieje*, s. 23.

²⁶ Ch. Hiller – r.u.

tów i majątku, ukształtowała się nowoczesna struktura Polskiej Kasy Kredytowej Polam, która pod taką nazwą istnieje do dziś. W tym dziesięcioleciu Kasa Kredytowa gwałtownie się rozrosła, przeobrażając się w pełną usługową instytucję finansową. Rozwijał się mocny rynek na nieruchomości; wzrosło ogromnie zapotrzebowanie na pożyczki na kupno domów. To był dla Kasy Kredytowej najbardziej pomyślny okres. Niestety, na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych zarysowała się groźba recesji gospodarczej, która trwała przez kilka lat. Wystąpiły problemy rentowności banków i kas oszczędnościowych. Sytuacja ta wymagała zmiany w dotychczasowej polityce Polamu, polegającej na szybkim wzroście kapitału (o 20-25 % w skali rocznej) i skoncentrowaniu się na wzmocnieniu Kasy Kredytowej przez rozszerzenie aktywności finansowych i operacyjnych. W 1990 r. został opracowany program zmian. Jednym z jego punktów było uzyskanie w 1991 r. zgody Kalifornijskiej Komisji Bankowej (California Banking Commission) na przekazywanie pieniędzy do Polski za pośrednictwem PEKAO²⁷. Polam stał się więc autoryzowanym przedstawicielem PEKAO Trading Co. Opłaty za dokonywanie transferów pieniędzy do Polski są takie same jak w PEKAO. W ciągu czterech dni można przesłać ekspresowo pieniądze do Banku PEKAO S.A. w Polsce za dodatkową opłatą 10 \$. Kasa Kredytowa nie konkuruje z PEKAO na tym polu, ponieważ zarobek z tej transakcji jest minimalny. Usługi Polamu w tym względzie dotyczą jedynie operacji gotówkowych, nie przyjmuje on zleceń na paczki, gdyż tego typu serwis prowadzi PEKAO i inne agencje. W biurach Polamu można otwierać nowe konta A i C, udzielać pełnomocnictwa dla osób zamieszkałych w Polsce do korzystania z kont w kraju, a także dokonywać transferów z konta A i C do USA²⁸.

Dalszym posunięciem nowego programu było wzmocnienie Towarzystwa Polonijnej Unii Kredytowej (Association of Polish American Credit Union), związanej w Las Vegas, której członkiem był również Polam w Los Angeles. Towarzystwo to było organizacją centralną reprezentującą interesy polskich kas (unii) kredytowych. Załatwiało różne sprawy dla Polskich Kas w Ameryce. Dawało to większe efekty tańszym kosztem. Skoncentrowało się na działalności organizacji polonijnych na terenie Ameryki. W tym przełomowym okresie ukazał się z inicjatywy Polamu w Los Angeles pierwszy numer biuletynu tegoż Towarzystwa (APACU). Poza tym postanowiono ograniczyć

²⁷ R. K u r o w s k i, *1990-91 rokiem nowych inicjatyw i wzmocnienia Kasy*, „The Polam Federal Credit Union Annual Report” 1990, b.p.; Polam Federal Credit Union, Summer 1993, b.p.

²⁸ Ch. Hiller – r.u.

się do popierania bankowych inicjatyw lokalnych w Polsce, nie mieszając się w tamtejsze układy polityczne. Podjęto również decyzje zwiększenia rezerwy Kasy. Zadanie to było z resztą narzucone przez kontrolerów federalnych, którzy wymagali, by rezerwy Polamu przekroczyły przynajmniej 6% aktywów. W 1989 r. proporcja ta wynosiła 5,1%. W 1990 r. dzięki ograniczeniu przyrostu Polam osiągnął 6,2%, a wliczając rezerwy przeznaczone na straty wynikające z niepoprawnych pożyczek wskaźnik ten, według Dyrekcji, miał szansę wzrostu do 6,45%²⁹. Ogólnie w zaistniałej na przełomie lat 1989/1990 sytuacji Komisja (Komitet) Rewizyjna wzmocniła Polską Kasę Kredytową kosztem zmniejszenia przyrostu kapitału pod względem administracyjnym i przygotowała wdrożenie w życie szeregu nowych usług. W następnych latach – do połowy lat dziewięćdziesiątych istniała jeszcze nadal słaba koniunktura gospodarcza w Kalifornii. Wciąż wpływała ona na Polam negatywnie.

Biuro Polamu za Krzysztofa Hillera było i jest czynne: od poniedziałku do czwartku w godzinach od 9⁰⁰ do 16⁰⁰, w piątek – od 9⁰⁰ do 18⁰⁰, w sobotę – od 9⁰⁰ do 13⁰⁰.

Mimo wyężonej pracy Dyrekcji, a zwłaszcza naczelnego menedżera biura, wskutek mniejszych inwestycji i pożyczek ulegały zmniejszeniu aktywa w Polamie. Krzysztof Hiller doskonale rozumiał depresję gospodarczą. Starał się poprzez odpowiednią politykę minimalizować skutki depresji. W obliczu napływu emigrantów polskich do Południowej Kalifornii, postanowił otworzyć dwa oddziały (filie) Polskiej Kasy Kredytowej w terenie. Najpierw 15 listopada 1987 r. otwarto osobny Oddział Polamu dla powiatu Orange. Zorganizował go Krzysztof Ciepły, który został jego menedżerem. Znał on to środowisko, ponieważ przybył do Orange 24 lipca 1984 r. z Niemiec, gdzie wyjechał z powodu stanu wojennego w Polsce. Będąc studentem V roku Politechniki Wrocławskiej na Wydziale Elektroniki, nabrał operatywności w działaniu. W Orange niezwłocznie przystąpił do pracy w małej firmie jako inżynier, skąd przeniósł się do Polamu. Zostawszy menedżerem Oddziału Orange, był zań odpowiedzialny. Początkowo biuro Oddziału pracowało w wynajętym lokalu. Wnet jednak przeniesiono go do bardzo ładnego, reprezentacyjnego wieżowca, typowego budynku biurowego w Orange (CA 92669) przy 1 City Blvd. West, Suite 325. Na razie pracowali w nim ludzie dojeżdżający z Biura Głównego w Los Angeles. Dopiero w 1991 r. zatrudniono w oddziale pracowników stałych – dwie Polki, które prowadziły biuro pod egidą Krzysztofa

²⁹ K u r o w s k i, 1900-91 rokiem nowych inicjatyw.

Cieplego. Znały one zarówno język polski, jak i angielski oraz posiadały umiejętność pisania na maszynie. W 1992 r. zainstalowano w biurze maszyny usprawniające bardziej jego funkcjonowanie³⁰. Oprócz działalności usługowo-finansowej Oddział świadczył dla klientów także usługi notariatu publicznego (Notary Public) dla swoich członków³¹. Biuro było otwarte: od poniedziałku do czwartku w godzinach 9⁰⁰ – 16⁰⁰, w piątek od godziny 9⁰⁰ do 18⁰⁰ i w sobotę od 9⁰⁰ do 13⁰⁰.

Krzysztof Cieply, menedżer Oddziału, uzyskał szeroką autonomię dla swego biura w dziedzinie podejmowania decyzji operacyjnych. Jako człowiek niezwykle operatywny i rzutki, a przede wszystkim wyjątkowo uzdolniony pod względem organizacyjnym, pracował w Oddziale w nieco odmienny sposób niż wyglądała praca w Biurze Głównym. Sam opracowywał budżet. Z każdym przychodzącym klientem przeprowadzał półgodzinną rozmowę, informując go o korzyściach płynących z przynależności do Polamu. Tłumaczył, że jest to polski bank, założony wyłącznie dla Polonii, że każdy klient, członek Polamu jest jego współwłaścicielem i z tego tytułu czerpie odpowiednie korzyści. Informował, że jak każda Kasa (Unia) Kredytowa, tak i ta w Orange, nie jest instytucją dochodową (Non Profit Organization). W ten sposób ludzie uświadamiali sobie dobrodziejstwa płynące z banku i stawali się jego członkami. Autonomia Oddziału Orange przyczyniła się do większej swobody w jego funkcjonowaniu³².

Jak pisze Roman Kurowski, dzięki umiejętnej polityce Krzysztofa Cieplego Oddział Orange, mimo panowania recesji gospodarczej, stał się dochodowy i dynamicznie rozwijał się³³. W 1993 r. liczba jego członków (kont) doszła do 600³⁴. Niestety, ten niezwykle operatywny menedżer rozstał się z biurem Orange i przeniósł się do San Diego, gdzie założył własną firmę³⁵. Jego miejsce w Orange, na stanowisku menedżera zajęła Jolanta Nita.

Drugi, terenowy Oddział Polamu założony został w 1991 r. w San Diego. Ulokowanie tutaj Oddziału Polamu wydawało się być logiczne, bowiem miasto San Diego i pobliskie okolice posiadają duży polski potencjał ludzki i gospodarczy. Polonia jest tam dobrze zorganizowana, choć rozproszona terytorialnie. Pragnęła mieć własny bank. Oddział przyciągał ją głównie dogod-

³⁰ K. Cieply i Ch. Hiller – r.u.

³¹ „Wiadomości Piastowskie” 1992, 3 marzec, s. 7-8.

³² K. Cieply – r.u.

³³ K u r o w s k i, *1900-91 rokiem nowych inicjatyw*.

³⁴ K. Cieply i Ch. Hiller – r.u.

³⁵ K. Cieply – r.u.

nymi usługami i polskim charakterem. Tempo rozwoju tego Oddziału było jednak słabsze od Oddziału Orange. W 1993 r. liczyło tylko 100 członków (kont). Menedżerem była tu Anna Brzuza. Biuro tutejsze (od kwietnia 1991 r.) mieściło się w San Diego przy 6690 Mission Gorge (CA 92120). Było ono czynne w niepełnym wymiarze czasowym: od wtorku do środy w godzinach od 15⁰⁰ do 17³⁰ i w sobotę od 10⁰⁰ do 16⁰⁰, a także od godziny 13⁰⁰ do 14⁰⁰ co drugą niedzielę miesiąca przy polskim kościele MBJ w Los Angeles³⁶.

Otwierając te dwa Oddziały (filie) Polamu – w Orange i w San Diego, Biuro Główne chciało chociaż symbolicznie pokazać mieszkającej tam Polonii, że traktuje ją jako równorzędną z Polonią w Los Angeles. Oba te Oddziały były bardzo małymi placówkami. Biuro Główne w Los Angeles utrzymywało z obydwoima Oddziałami codzienne kontakty. Miały one ten sam system komputerowy, za pomocą którego łączyły się z Biurem Głównym. Każdą transakcję, która dokonywała się w Orange czy w San Diego, niezwłocznie ich rekord drukował w Biurze w Los Angeles. Oznaczało to, że Biuro Główne natychmiast było orientowane w operacje zawierane w biurach oddziałowych. Dzięki temu wszystkie kwestie bardziej skomplikowane w Oddziałach były załatwiane w Biurze Głównym. W ten sam sposób rozpatrywane były wszelkie pożyczki. W rezultacie osoby pracujące w biurach oddziałowych nie musiały być kompetentne we wszystkich sprawach. Powiedzmy, że ktoś występuje o pożyczkę w biurze San Diego, ma aplikację, która niezwłocznie poprzez fax była przesyłana do Biura Głównego i tu załatwiana tego samego dnia³⁷.

Krzysztof Hiller dążąc do dalszego usprawnienia operacji finansowych przystąpił w październiku 1992 r. do modernizacji głównej siedziby Polamu, wprowadzając pewne zmiany w organizacji przestrzeni budynkowej. Przebudował drugie piętro (tzn. nasze pierwsze piętro), gdzie po remoncie przeniesiona została cała część administracyjna Polamu. Dzięki temu osiągnięto więcej miejsca na parterze, który odtąd przeznaczony został wyłącznie do obsługi klientów – pożyczek, wpłat i wypłat z kont. Dzięki nowemu wystrojowi biura zaoferowano klientom znacznie bardziej komfortowe warunki podczas wizyt w Polamie. Równocześnie z modernizacją budynku naczelny

³⁶ Ch. Hiller – r.u.

³⁷ Tenże.

menedżer wprowadził z dniem 30 października 1992 r. nowe czeki, wycofując dotychczasowe³⁸.

Mimo tych zmian tu i ówdzie odzywały się głosy części Polonii krytykujące małą atrakcyjność Banku i jego Oddziałów, a przede wszystkim zbyt wąski zasięg ich oddziaływania. W odpowiedzi na tę krytykę zapadła decyzja utworzenia całej sieci punktów usługowych Polamu w terenie (Credit Union Service Center) połączonych elektronicznie z Biurem Głównym. Miały one przyczynić się do dużego usprawnienia załatwiania klientów w Polamie poprzez dokonywanie w nich prawie wszystkich operacji finansowych³⁹.

10 sierpnia 1993 r. powołano siedem punktów usługowych w różnych środowiskach polonijnych. Na przełomie grudnia 1993 i stycznia 1994 r. utworzono dalszych pięć ośrodków. Liczba ich wzrosła zatem do 12. We wrześniu 1994 r. zorganizowano jeszcze siedem innych ośrodków, z tym, że równocześnie zlikwidowano ośrodek w San Diego, gdzie istniał przecież Oddział Polamu (pozostał tam ośrodek w El Cajon). W rezultacie liczba ośrodków zwiększyła się do 18. Następnie w styczniu 1995 r. doszły jeszcze cztery kolejne ośrodki, z tym, że Ośrodek Irwindale został wkrótce zlikwidowany. W sumie w owym czasie istniało 21 ośrodków. Stan ten powiększono w kwietniu 1995 r. jeszcze o dalsze dwa ośrodki usługowe, które zamknęły ogólną ich liczbę w wymiarze 23 punktów. Pokryły one prawie wszystkie środowiska polonijne w Południowej Kalifornii. Ich wykaz demonstruje tabela 3.

Tabela 3. Sieć Ośrodków Usługowych Polamu
w Południowej Kalifornii według stanu na kwiecień 1995 r.

Lp.	Miejscowość	Ulica
1.	Anaheim – Orange County FCU	501 N. Brookhurst St.
2.	Anaheim – Rockwell FCU	3061 E. La Palma
3.	Buena Park – Long Beach School FCU	6363 Knott Ave.
4.	Chino – San Bernardino County FCU	12099 Central Ave.
5.	Covina – American Baptist CU	101 S. Barranc Ave.
6.	Downey – Rockwell FCU	7800 E. Imperial Hwy
7.	El Cajon – Santel FCU	450 Fletcher Park Way

³⁸ Tenże.

³⁹ *Ośrodki usługowe Polamu*, „Wiadomości Piastowskie” 1994, nr 2(49), s. 8.

8.	Fontain Valley – CU Service Center	10175 Slater Ave.
9.	Granada Hills – 1 ST. Financial FCU	18127 Chatsworth St.
10.	Lakewood – CU Service Center	450 Hardwick
11.	Rancho Bernardo – CU Service Center	16477 Bernardo Center Drw.
12.	Rancho Cucamonga – SB CCCU	9267 Haven Ave. At 6 th St.
13.	Redondo Beach – 1 ST. Financial FCU	2629 Manhattan Beach Blvd.
14.	Rialto – SBCCCU	5921 Foothill Blvd.
15.	Riverside – CU Service Center	10450 Magnolia
16.	San Bernardino – 1 ST. Financial FCU	1906 Commerce Center East 107
17.	Santa Ana – 1 ST. Financial FCU	1401 Tustin Ave. Suite B-3
18.	Temecula – Roth FCU	27515 Ynez Rd. Suite B-3
19.	Torrance – Hughes Airraft E FCU	3480 Torrance Blvd. Suite 110
20.	Upland – 1 ST Financial FCU	2335 Foothill Blvd.
21.	Victorville – CU Service Center	12600 Amagrosa
22.	West Covina – 1 ST Financial FCU	1700 West Covina Prkwy
23.	Woodland Hills – Rockwell FCU	21700 Victory Blvd.

Źródło: *Ośrodki usługowe Polamu*, „Wiadomości Piastowskie” 1993, nr 7(44), 18 VIII, s. 8; nr 8(45), 15 IX, s. 10; nr 10(47), 24 XI, s. 10; 1994, nr 2(50), 29 I, s. 10; nr 3(51), 15 II, s. 9; nr 4(52), 28 II-16 III, s. 4; nr 6(54), 28 IV, s. 4; nr 7(57), 21 V, s. 4; nr 10(58), 18 VII, s. 4; nr 12(60), 29 VIII, s. 4; nr 14(62), 31 X, s. 4; nr 15(63), 23 XI, s. 4; 1995, nr 1(67), 31 I, s. 4; nr 2 (68), 28 II, s. 3; nr 4(70), 15 IV, s. 4.

Wszystkie Ośrodki Usługowe Polamu⁴⁰ były i są czynne: od poniedziałku do piątku w godzinach od 9⁰⁰ do 19⁰⁰ i w sobotę od 9⁰⁰ do 17⁰⁰.

W dowolnym Ośrodku Usługowym Polamu klienci w połączeniu z Biurem Głównym mogą przeprowadzić wszystkie rodzaje operacji bankowych, a więc wpłaty, podejmowanie pieniędzy oraz wiele innych formalności. Mogą też zasięgać informacji o stanie konta. Jediną niedogodność stanowi obsługa klientów w języku angielskim i niemożność transferowania pieniędzy do PEKAO. W tym czasie jednak kierownictwo Polamu zapowiedziało podjęcie starań o zatrudnienie w niektórych ośrodkach personelu mówiącego po polsku⁴¹.

Nowo otwarte ośrodki usługowe spopularyzowały Polam i przysporzyły nowych członków. Pomysł utworzenia ośrodków, jak powiedział szef Polamu,

⁴⁰ *Ośrodki usługowe Polamu*, „Wiadomości Piastowskie” 1993, nr 7(44), s. 18; nr 8(45), s. 10.

⁴¹ Tamże.

Krzysztof Hiller, sprawdził się w praktyce. W ciągu kilku pierwszych miesięcy drugiej połowy 1993 r. klienci polonijni dokonali prawie tysiąc operacji finansowych⁴².

Z biegiem czasu sytuacja w sieci usługowej Polamu uległa pewnej zmianie. Obydwa Oddziały (filie) – w San Diego i Orange zostały zlikwidowane. W San Diego Biuro w ogóle nie zdołało rozwinąć należycie swej działalności i na początku 1997 r. samo upadło. W Orange natomiast, menedżer Jolanta Nita w końcu sierpnia 1997 r. odeszła z Biura, a na jej miejsce nie było chętnych. Zostało więc również zamknięte. Utrzymanie tego biura, przy braku należytej frekwencji klientów, nie było opłacalne. O likwidacji obydwóch Biur zdecydowały przede wszystkim względy finansowe⁴³. Pozostało jedynie z całym swym aparatem Biuro Główne Polamu⁴⁴.

Organem sterującym działaniem Polskiej Kasy Kredytowej Polam jest – podobnie jak za Westfalewicz – Rada Dyrektorów przy udziale Rady Nadzorczej, a wykonawcą pracy, jak dawniej, personel biurowy z menedżerem generalnym na czele. W pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych – jak już wykazaliśmy – Polam toczył walkę z niekorzystną sytuacją finansowo-kredytową. Zainspirowała ją Polska Kasa w 1990 r., kiedy to skład ówczesnej Rady Dyrektorów i personelu pracowniczego był następujący (tabela 4).

Tabela 4. Rada Dyrektorów i zespół pracowników biurowych Polskiej Kasy Polam według stanu na 1990 r.

Rada Dyrektorów		Rada Nadzorcza (Supervisory Committee)	Personel biurowy	
funkcja	imię i nazwisko		funkcja	imię i nazwisko
Prezes	Roman Kurowski	Halina Biel	menedżer naczelny	Krzysztof Hiller
Wiceprezes	Grace Sielewicz	Irena Mullen	skarbnik-księgowy	Izabela Frankowska
Sekretarz	Ewa Martinoff	Justyn Rowiński	urzędnik d/s pożyczek	Małgorzata Adamczak

⁴² Ch. Hiller – r.u.

⁴³ M. M. Dutkowski – r.u.

⁴⁴ Zob. *Polam Federal Credit Union. General Banking Services*, „News of Polonia” 1997, vol. 3-5, s. 11.

Dyrektorzy	Krzysztof Ciesiońkiewicz Peter Nowak Justyn Rowiński Andrew Rudnicki Elżbieta Sławińska		pracownik d/s księgowości menedżer Biura na pow. Orange gł. księgowa w Biurze pow. Orange	Ewa Twardowska Krzysztof Ciepły Jolanta Nita
------------	---	--	---	--

Źródło: The Polam Federal Credit Union Annual Report 1990, b.p.

W Radzie Dyrektorów zasiadały trzy osoby sprawujące podstawowe funkcje zarządzające (prezes, wiceprezes, sekretarz) oraz pięciu dyrektorów, natomiast Radę Nadzorczą utworzyły trzy osoby, a personel biurowy – sześć osób na czele z Krzysztofem Hillerem, jako naczelnym menedżerem (razem siedem osób). Podstawę wykonawczą działalności Polamu stanowi kadra biurowa. 14 maja 1992 r. jej skład został powiększony o trzy osoby i liczył łącznie dziewięć osób⁴⁵:

Krzysztof Hiller – szef Egzekutywy Biura (naczelnym menedżer)
Izabela Frankowska – skarbnik (księgowy)
Małgorzata Adamczak – urzędnik do spraw pożyczek na nieruchomości
Ewa Twardowska – urzędnik do spraw pożyczek na konsumpcję
Robert Bruns – koordynator planowania
Elżbieta Bajon – pracownik księgowości
Krzysztof Ciepły – menedżer Biura na powiat Orange
Jolanta Nita – pracownik księgowości w Orange
Anna Brzuza – menedżer Biura na powiat San Diego.

Osoby te prowadzą usługi finansowo-operacyjne, przede wszystkim otwierają i zamykają konta oraz realizują przekazy do Polski przez PEKAO. Zajmują się także informowaniem klientów zgłaszających się w sprawie pożyczek i lokaty depozytów, tym, co należy spełnić, żeby zostać członkiem Polamu i jakie Polam oferuje warunki. Pion pracowniczy, jako że nie wchodzi w skład Rady Dyrektorów, nie ma wpływu na zmiany zachodzące w Polskiej Kasie. Pracownicy ci uczestniczą jedynie w zebraniach miesięcznych, ale bez prawa głosu. Na zebraniach tych przedkładają swoje propozycje i wnioski, które rozpatruje Dyrekcja i podejmuje decyzje. Na przykład jeśli spada oprocentowanie bankowe w całych Stanach, obniża je również Dyrekcja Pola-

⁴⁵ „Polam. Quarterly” 1992, Winter, vol. 1, b.p.

mu⁴⁶. Naczelny menedżer również nie należy do Dyrekcji, lecz znajduje się w grupie pracowników biura. On odpowiada za wyniki działalności Polamu. Z powyższego wynika, że Dyrekcja ustala zasady i niektóre działania Polamu, natomiast pracownicy biura realizują jej ustalenia i załatwiają wszelkie czynności finansowe.

Zwykle doroczne walne zebranie członków prowadzone jest w języku polskim. Zaczyna się modlitwą pod przewodnictwem księdza. Zawsze połączone jest z bankietem i obiadem. Polam asygnuje na to kilka tysięcy dolarów⁴⁷. Za czasów Krzysztofa Hillera bankiety odbywają się w eleganckim hotelu, który nadaje im charakter profesjonalny. Jedynie wyjątkowo, 27 czerwca 1993 r., po raz pierwszy w 24-letniej historii Polamu przeprowadzono wybory w ośrodku polonijnym w Yorba Linda. Wyłom ten zrobiono z uwagi na trudną sytuację ekonomiczną Polskiej Kasy. Poza tym chciano w ten sposób symbolicznie ograniczyć wydatki. Drugim argumentem był fakt, że Orange County i przyległe okolice zamieszkuje ponad 40 tys. Polonii. Na zebranie, któremu przewodniczył Mieczysław Dutkowski, prezes Kongresu Polonii Amerykańskiej Południowej Kalifornii, przybyło niewiele ponad 100 osób, podczas gdy w hotelu uczestniczy zawsze powyżej 200 osób. Po raz szesnasty z rzędu szef Polamu Krzysztof Hiller złożył sprawozdanie z działalności placówki, która pomimo skomplikowanej sytuacji gospodarczej USA, mogła zaliczyć rok ubiegły do udanych. Wybory były tajne. Oczywiście kandydatów typowano wyłącznie spośród członków Polamu. Każda z kandydujących osób nakreślała na forum zebrania zamierzenia swej przyszłej działalności. Wszyscy kandydaci na stanowiska Dyrekcji są wprowadzani do wyborów na prawie równości członkowskiej. Na Walnym Zjeździe w Yorba Linda 27 czerwca 1993 r. w sposób tajny dokonano wyboru rotacyjnego czterech członków Rady Dyrektorów (rotacja co dwa lata). Weszli doń: Rick Kobzi, Bogdan Szafranski, Michael Mullen i Tadeusz Podkański. Po odbyciu wyborów, w nieformalnej części zebrania podano obiad, podczas którego przygrywała orkiestra i miały miejsce występy artystyczne⁴⁸.

A oto pełny skład Rady Dyrektorów i personelu biurowego Polamu (tabela 5).

⁴⁶ K. Ciepły – r.u.

⁴⁷ Tenże; zob. też: *XXIV doroczne zebranie członków Polam Federal Credit Union*.

⁴⁸ Tamże.

Tabela 5. Skład Rady Dyrektorów i personelu biurowego Polamu według stanu na 27 czerwca 1993 r.

Rada Dyrektorów	Pracownicy biura	
	imię i nazwisko	funkcja
Bogdan Szafranski – przewodniczący	Krzysztof Hiller	naczelnny menedżer (szef biura)
Artur Okuniewski	Izabela Frankowska	księgową (skarbnik)
Michael Mullen	Małgorzata Adamczak	urzędnik d/s pożyczek na nieruchomości
Rick Kobzi	Elżbieta Bajon	pracownik księgowości
Tadeusz Podkański	Maria Bojsza	pracownik księgowości
Mieczysław M. Dutkowski	Kate Feiner	urzędnik d/s kart kredytowych Visa
George Maculewicz	Jolanta Nita	menedżer Biura Orange County
	Anna Brzuza	menedżer Biura w San Diego

Źródło: Polam Federal Credit Union „Service Centers”, Summer 1993, b.p.; wynik wyborów – w posiadaniu autora.

W następnym 1994 r. zebrani członkowie dokonali znów rotacyjnego wyboru części członków Rady. Skończyła się wówczas dwuletnia kadencja Mieczysławowi M. Dudkowskemu, Jerzemu Maculewiczowi i Grażynie Sielewicz. Wyrzucili oni chęć ponownego kandydowania. W rezultacie wyborów najwięcej głosów otrzymali Mariusz Kiciński, Grażyna Sielewicz i Mieczysław M. Dutkowski⁴⁹. Był to rok 25-lecia działalności Polamu.

W tym czasie wiele osób zarówno z Dyrekcji, jak i z pionu biurowego miało na swym koncie wieloletni staż pracy. Było to pozytywne zjawisko, ponieważ zapewniało poczucie stabilności i ciągłości działania Polamu. Jednym z nich był Andrzej Rudnicki, który w okresie do 1992 r. był członkiem Dyrekcji w ciągu 10 lat, w tym przez parę lat pełnił funkcję prezesa. Był to młody, wówczas 38-letni człowiek, z zawodu adwokat, urodzony i wychowany w Kalifornii. Ponad 10 lat przepracowała Małgorzata Adamczak na stanowisku odpowiedzialnej za pożyczki. Również przez ponad 10 lat służyli w Polamie na różnych stanowiskach Michael i Irena Mullen. 9 lat przepracował w Polamie Justyn Rowiński – kontraktor i budowniczy domów. Szczególnie wieloletnim pracownikiem była Elżbieta Sławińska, która do 1992 r.

⁴⁹ Ch. Hiller – r.u.; 25-lecie Polamu, „Wiadomości Piastowskie” 1994, nr 6(54), s. 1.

przepracowała 18 lat. Do tej grupy zaliczyć należy także Izabelę Frankowską, która była skarbnikiem Polamu aż do 1974 r.⁵⁰ Na tym jubileuszowym zebraniu zwołanym z okazji 25-lecia w 1994 r. wręczono jej w obecności konsula RP, Wojciecha K. Siewierskiego, dyplom za 20 lat pracy. Oczywiście do grupy najdłużej pracujących zalicza się sam naczelny menedżer Krzysztof Hiller. Pracuje on do dziś począwszy od 1977 r.⁵¹

Prawie całą Dyрекcję i zespół pionu pracowniczego stanowią osoby urodzone w Kalifornii. Wyjątkowo Robert Bruns (1992) nie był Polakiem, a Irlandczykiem, ożenionym z Polką. Początkowo był on konsultantem d/s przedsięwzięć socjalnych, a później zajmował się wiza kredytową. Przez pewien czas pełnił również funkcję prezesa Dyrekcji. Działał w wielu organizacjach polonijnych. Pracownicy Polamu w większości uczęszczali do polskiej szkoły w Los Angeles przy Adams Blvd. Uczyli się tam języka polskiego, bywali na obozach polonijnych. Mówią pięknym polskim językiem. Wielu z nich mówi lepiej po polsku niż po angielsku. Ogólnie jednak władają niezłym językiem angielskim, ponieważ jego znajomość jest nieodzowna. Przychodzą bowiem do Polamu również Amerykanie polskiego pochodzenia drugiej i trzeciej generacji, nie znający już języka ojczystego⁵². Rozmawianie w Polskiej Kasie po polsku jest dużo wygodniejsze niż mówienie po angielsku. W swoim języku człowiek lepiej się czuje. Dla członków Polamu, będących osobami polskiego pochodzenia jest to sprawa niezwykle ważna. Pragną oni zawierać transakcje bankowe w języku polskim i w ogóle rozmawiać po polsku, tym bardziej że niektórzy z nich rzadko mają do tego okazję. Wielu klientów przychodzi do Polskiej Kasy Kredytowej nie tylko w celu załatwienia transakcji, ale także, aby zorientować się, co w tej polskiej placówce się dzieje. Inni natomiast przychodzą do Polamu po to, żeby tylko porozmawiać po polsku. W ten sposób Kasa Kredytowa stara się utrzymać charakter polskiej placówki.

Magnesem przyciągającym klientów są korzyści finansowe. Do utworzenia konta i uzyskania statusu aktywnego członka Polskiej Kasy Kredytowej – jak już zaznaczyliśmy – wystarczyło w początkowym okresie – za Westfalewicza (do 1977 r.) wpłacić 1 \$ wpisowego i złożyć pierwszy depozyt w wysokości 5 \$. Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych za Hillera najmniejsza składka wynosiła 10 \$, a minimalny depozyt 100 \$⁵³. Innym czyn-

⁵⁰ Hiller, *Polam Federal Credit Union – a Brief History*.

⁵¹ Tamże.

⁵² Ch. Hiller – r.u.

⁵³ *Polska Kasa Kredytowa w Los Angeles*, „Nasze Sprawy” 1969, listopad, s. 7-8;

nikiem, oprócz członkostwa w Polamie upoważniającym do otwarcia konta oszczędnościowego jest Social Security Number. Może go uzyskać nie tylko zasiedziała Polonia, lecz także Polacy przebywający w Stanach na wizie turystycznej.

Członkowie składają w Kasie Polamu swe oszczędności jako udziały osobiste i mają prawo pobierać z niej pożyczki z akumulowanych oszczędności na niski procent na prawie każdy godziwy cel. Wszystkie wkłady są ubezpieczone do wysokości 100 tys. \$ przez National Credit Shares Insurance Fund, który posiada gwarancję rządu federalnego Stanów Zjednoczonych⁵⁴.

Istotną sprawą w Polskiej Kasie Kredytowej są konta bankowe. Pierwszym i podstawowym rodzajem konta, które musi być otwarte, jest konto oszczędnościowe (Regular Passbook Account). Minimum do otwarcia tego konta – jak wspomnieliśmy – wynosi 100 \$, a jego oprocentowanie według stanu na rok 1991 – 6% w skali rocznej. Numer konta oszczędnościowego jest zarazem numerem członkostwa w Polamie. Posiadacze tego konta otrzymują z banku raz na trzy miesiące informacje o jego stanie gotówkowym i zmianie w oprocentowaniu.

Drugim rodzajem oszczędzania są konta czekowe, tzw. Money Market Share Draft Account, które można otworzyć po miesięcznym okresie członkowskim. Prowadzone są one dla członków Polamu przez Security Pacific Bank, co w praktyce daje możliwość dokonywania wpłat oraz (limitowanych) wypłat we wszystkich oddziałach tego banku. Konto czekowe oferowane jest bezpłatnie dla członków Polamu, niezależnie od liczby wypisywanych czeków. Oprocentowane jest ono na 5% (dane z 1991 r.) w skali rocznej, jeśli minimalna suma na koncie wynosi ponad 500 \$. Oprocentowanie jest tym wyższe, im wyższe są depozyty na koncie czekowym, np. dla depozytu przekraczającego 25.000 \$ oprocentowanie w 1997 r. wynosiło 7,5% w stosunku rocznym. Takich warunków nie oferuje żaden inny bank w Kalifornii. Przepisy amerykańskie wymagają, żeby ludzie posiadający konto czekowe otrzymywali raz na miesiąc informację o stanie konta i wysokości odsetek. To samo odnosi się do dywidend⁵⁵.

Trzecią możliwością oszczędzania w Polskiej Kasie Kredytowej jest terno i now Certificate Deposito Accounts (czyli dłuższego oszczędzania dla dorosłych i dzieci). Są to wysoko oprocentowane wkłady terminowe. Osoba, która

K. C i e p ł y, *Zostań członkiem Polamu*, „Wiadomości Piastowskie” 1991, nr 1, s. 9; reklamaówka „Introduction to Polam Federal Credit Union” (1989 i 1997).

⁵⁴ C i e p ł y, *Zostań członkiem*, s. 9.

⁵⁵ K. Ciepły – r.u.

otwiera tego rodzaju konto, decyduje się na podejmowanie swych oszczędności przez okres 3, 6 lub 12 miesięcy. Minimalny wkład oszczędnościowy na tego rodzaju koncie wynosi 2500 \$ dla dorosłych i 500 \$ dla dzieci w wieku powyżej 18 lat. W zależności od wysokości depozytu i okresu „zamrożenia” wkładów oprocentowanie wahało się na początku lat dziewięćdziesiątych od 7 do 7,5% w relacji rocznej. Oprocentowanie, jakie Polska Kasa oferuje swoim członkom na tego rodzaju kontach, jest zawsze jednym z najwyższych dostępnych w Kalifornii. Z tych względów według danych z początku 1991 r. 60% oszczędności członkowskich w Polamie lokowanych jest w tego rodzaju kontach. Średni depozyt na koncie przewyższał sumę 8500 \$⁵⁶.

Czwartym rodzajem oszczędzania są konta emerytalne. Są to tzw. konta I. R. A. (Individual Retirement Account). Jest to konto służące do odkładania pieniędzy na rentę. Oprocentowanie z tego konta w większości przypadków jest także depozytem. Jest ono wolne od podatków. Podczas gdy większość banków wymaga, aby depozyty na tego rodzaju kontach były odłożone na okres 12 lub 18 miesięcy; konta I. R. A. w Polamie nie wymagają „zamrożenia” wkładów na określony czas. Wypłaca się je na każde żądanie. Oprocentowanie na tych kontach kształtuje się w zależności od aktualnej wartości – Prime Rate, tj. od najbardziej znaczącego wskaźnika bankowego. Gdy Prime Rate maleje, zmniejsza się także oprocentowanie kont I. R. A. W sytuacji natomiast wzrostu tego składnika, oprocentowanie tych kont rośnie. W przypadku likwidacji konta I. R. A. Polam nie pobiera żadnych opłat⁵⁷.

W świetle powyższego w Polamie wyróżnia się następujące formy oszczędzania⁵⁸: konta oszczędnościowe, konta terminowe i konta czekowe – wysoko oprocentowane. Każdy z członków Polamu korzysta z wysokiego oprocentowania swoich wkładów oszczędnościowych, w przeciwieństwie do stosunkowo nisko oprocentowanych pożyczek⁵⁹. Demonstruje to tabela 6.

⁵⁶ Tenże.

⁵⁷ C i e p ł y, *Zostań członkiem*, s. 9.

⁵⁸ Patrz reklamówka: „Introduction to Polam Federal Credit Union” (1993).

⁵⁹ C i e p ł y, *Zostań członkiem*, s. 9.

Tabela 6. Wysokość stopy procentowej zdeponowanych oszczędności w Polamie (według stanu na 1 sierpnia 1993 r.).

Kwota zdeponowana w Polamie w dolarach	Odsetki od kapitału zdeponowanego na okres				
	3 miesiące	6 miesięcy	1 rok	2 lata	3-5 lat
2500 – 20.000	3,50	3,55	3,65	4,30	4,50
20.000 – 95.000	3,50	3,60	3,80	4,40	4,60
95.000 i wyżej	3,50	3,65	4,15	4,50	4,70

Źródło: „Polam Federal Credit Union” Summer 1993, b.p.

Bardzo korzystne były wówczas wkłady ulokowane na okres od 12 do 36 miesięcy. Chodziło Polamowi o to, aby depozyty długoterminowe pomogły udzielić większej ilości pożyczek, które nie są możliwe przy depozytach na trzy miesiące. Poziom stopy procentowej zdeponowanych oszczędności wzrasta, jak wynika z powyższej tabeli, w miarę wydłużania się czasu oszczędzania. Gdy w połowie 1994 r. podniesiono w Ameryce stopę procentową depozytów, to Polam musiał również u siebie zwiększyć oprocentowanie wkładów pieniężnych we wszystkich kategoriach. I tak od sumy 2500 – 25.000 \$ złożonej w Polamie na okres 6 miesięcy zaczęto wypłacać 3,8%, na 1 rok – 4%, a na 3-5 lat – aż 5%. Jeszcze więcej zostały oprocentowane wkłady powyżej 25.000 \$. Najwyższe odsetki od członkowskich pieniędzy płaciła I. R. A. – powyżej 5%⁶⁰.

Warto przy okazji zauważyć, że identycznie jak na początku istnienia Polamu, również dzisiaj czysty dochód z operacji Kasy Kredytowej wypłacany jest w formie dywidend od ich wkładów oszczędnościowych po odłożeniu rezerwy określonej przez prawo.

Istotną formą działalności finansowej Polamu, podobnie jak każdego banku, są pożyczki udzielane swoim członkom. Może się o nie ubiegać osoba pełnoletnia, tzn. mająca ukończone 18 lat, będąca członkiem Polamu ponad 30 dni i zatrudniona przez ostatnie 6 miesięcy. Osoba ubiegająca się o pożyczkę wypełnia aplikację, która pozwala ocenić jej sytuację finansową. Do podania o pożyczkę muszą być dołączone kopie dokumentów stwierdzających aktualne dochody. Potwierdzeniem zarobków osób zatrudnionych w większych zakładach pracy mogą być odcinki czeków. Osoby zaś prowadzące własny zakład dołączają kopie ostatnich płatności podatkowych oraz wszystkie doku-

⁶⁰ *Oszczędzajmy z Polamem*, „Wiadomości Piastowskie” 1994, nr 11(59), s. 11.

menty stwierdzające aktualny stan finansowy prowadzonego przedsiębiorstwa. Pożyczki pod zastaw wkładów wymagają jedynie podania informacji personalnych na aplikacji.

W przypadku przyznawania pożyczek personalnych i pożyczek na kupno samochodu obowiązują dwie zasady⁶¹: 1) osoba starająca się o pożyczkę musi posiadać nienaganną historię kredytową i 2) łączna suma miesięcznych płatności osoby ubiegającej się o pożyczkę nie może przekraczać 45% miesięcznych dochodów brutto.

W okresie pomyślnej koniunktury, tj. w latach siedemdziesiątych, a zwłaszcza osiemdziesiątych było szczególne nasilenie pożyczek na kupno nowych lub używanych samochodów, a nieco później także na zakup nieruchomości. Operacje te zdynamizowały rozwój Polamu. Jeszcze w 1990 r. Polska Kasa Kredytowa udzieliła pożyczek m.in.⁶²:

- na kupno nowych samochodów.....977 tys. \$ (na 6%)
- na kupno używanych samochodów.....283 tys. \$ (na 2%)
- na podpis (personalne).....681 tys. \$ (na 4%)
- pod zastaw wkładów oszczędnościowych...522 tys. \$ (na 2%).

Dzięki umiejętnej polityce Krzysztofa Hillera pożyczki na kupno domów zaczęły w latach dziewięćdziesiątych systematycznie wzrastać. Gdy według danych z listopada 1990 r. udzielono na ten cel 25 tys. \$ pożyczek, to w świetle przekazu z 1 lipca 1992 r. – aż 320 tys. \$. W ciągu pierwszych trzech miesięcy 1992 r. udzielono około 120 pożyczek na domy⁶³. Przy pożyczkach poziom stopy procentowej zawsze zwiększa się w miarę wydłużania się horyzontu czasowego. Przykładowo ukazuje to zjawisko tabela 7.

Poziom zaciąganych pożyczek zależał od ceny wartości transakcji. Nie podlegały tej regule pożyczki na podpis i pod zastaw. Największe odsetki pobierano od pożyczek zaciąganych na najbardziej wydłużony okres, tj. na 72 miesiące. Pożyczki pod zastaw wkładów są procentowane 2% powyżej oprocentowania wkładów oszczędnościowych. Tak np. osoba posiadająca na swoim koncie oszczędnościowym 1000 \$ może uzyskać pożyczkę pod zastaw swych wkładów do wysokości 1000 \$, oprocentowaną jedynie na 7,75% w relacji rocznej. Tego rodzaju pożyczką zainteresowane są najczęściej osoby nie mające jeszcze żadnej historii kredytowej⁶⁴. Najniższy od 20 lat poziom

⁶¹ „To Polam Federal Credit Union Annual Report” 1990, b.p.; C i e p ł y, *Zostań członkiem*, s. 9.

⁶² „To Polam Federal Credit Union Annual Report” 1990, b.p.

⁶³ Tamże.

⁶⁴ C i e p ł y, *Zostań członkiem*, s. 9.

Tabela 7. Kształtowanie się stopy procentowej w Polamie
w relacji do poziomu zaciągniętego kapitału według danych z połowy 1993 r.

Pożyczka przeznaczona na	Poziom pożyczki w dolarach	Stopa oprocentowania dla miesięcy				
		24	36	48	60	72
Nowe auto	80.000 (80% pożyczki)	5,50	6,75	6,95	7,25	8,25
	50.000 (90% pożyczki)	5,75	6,95	7,25	7,50	8,50
	30.000 (100% pożyczki)	5,95	7,25	7,50	8,75	8,95
Auto używane	8.000 lub mniej – 9,45% na okres do 36 miesięcy					
	8.000 do 18.000 – 8,95% na okres do 36-48 miesięcy					
	18.000 do 35.000 – 8,45% na okres do 48-60 miesięcy					
Na podpis	10.000 – 13,90%					
Pod zastaw oszczędności	bilans płatniczy na depozyt 2,00%					

Źródło: „Polam Federal Credit Union” Summer 1993, b.p.

oprocentowania zaciąganych pożyczek przypadł na rok 1992. Rok ten stanowił doskonały moment do podejmowania poważnych decyzji, jak zakup domu czy samochodu⁶⁵. Niezależnie od udzielania pożyczek i oferowania wysoko oprocentowanych depozytów, ogromne znaczenie dla funkcjonowania, a zwłaszcza popularności Polamu ma wprowadzony na dobre z początkiem 1992 r. bardzo popularny program k – karty kredytowej (Visa Card), która jest jednocześnie tzw. kartą ATM. Wprowadzenie przez Polam karty kredytowej nastąpiło z pewnym opóźnieniem w stosunku do jej upowszechnienia w Stanach Zjednoczonych⁶⁶. W kraju tym bowiem system karty kredytowej powszechnie rządził już w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Wprowadzono go w życie po to, żeby nie nosić pieniędzy przy sobie, bo to niebezpieczne. Dokonano tego za namową banków, ponieważ jest to dla nich źródłem olbrzymich dochodów. Karta kredytowa to plastikowy prostokąt z wytłoczonym imieniem i nazwiskiem posiadacza, z jego adresem i numerem kodowym. Karty kredytowe wydają w Ameryce swoim klientom nie tylko banki,

⁶⁵ Tamże.

⁶⁶ Zob. o szczegółach karty kredytowej: E. K r a s n o d ę b s k a, *Jak odkryłam Amerykę*, Warszawa 1983, s. 78-79.

ale także przedsiębiorstwa handlu benzyną, domy towarowe, linie lotnicze, konsorcja hotelowe i każdy kto chce i może. Karta kredytowa oferowana przez Polam umożliwia zatem dokonywanie zakupów bez użycia pieniędzy w wielu milionach punktów na terenie całego świata (dane z 1993 r.), a także otrzymanie gotówki natychmiast w każdej instytucji finansowej, oznaczonej symbolem „Visa®”. Jednocześnie Visa® Polamu może być użyta jako karta ATM na całym świecie, która funkcjonuje w każdym miejscu, gdzie znajduje się znak symbolu STAR. Oznacza to, że można wziąć gotówkę z karty kredytowej bądź z konta oszczędnościowego w tysiącach miejsc. Członkowie Polamu, posiadając kartę ATM, mają przez każdy automat dostęp do swoich pieniędzy. Automatów jest tysiące w Kalifornii, a na całym świecie setki tysięcy. Tak więc gdziekolwiek znajdzie się ktoś z członków Polamu na świecie, to ma dzięki karcie dostęp do swoich pieniędzy. Jeszcze raz należy podkreślić, że Visa® Polamu może być użyta jako karta ATM na całym świecie⁶⁷. Karta kredytowa Visa® stwarza zainteresowanym bezkonkurencyjne warunki⁶⁸:

- niskie oprocentowanie w skali rocznej
- 25 dni wolnych od oprocentowania, począwszy od dnia zakupu
- karta jest wolna od opłat rocznych
- 250.000 \$ ubezpieczenia od wypadku, jeżeli podróż była opłacona kartą kredytową Polamu Visa®.

Już w 1992 r. Polam w Los Angeles wydał swym członkom ponad 700 kart kredytowych. Limit korzystania z karty kredytowej może dojść do 25.000 \$, podczas gdy pożyczka nieasekurowana – do 10.000 \$⁶⁹. Karta kredytowa jest jednocześnie dostępna do swojego konta czekowego. Polam już w 1992 r. podjął myśl podłączyć się do sieci sklepów w celu umożliwienia ludności płacenia w sklepach do 200 \$ na kartę kredytową⁷⁰. Dziś nie ma restauracji, sklepu czy domu towarowego, który by odmówił respektowania kart, gdyż spowodowałyby to utratę większości klientów.

Trudniejsze rozwiązanie stanowi kwestia depozytów. W tym przypadku istnieje rozwiązanie tego problemu w takiej formie, że Polam wykupił akcje w oferowanej sieci biur, obsługujących Kalifornię. Takich biur było w samej Kalifornii w 1993 r. 12. Za kilka lat planowano je na kilkadziesiąt. Oznacza

⁶⁷ *Wiadomości w skrócie*, „Polam Quarterly” vol. 3, Fall 92, b.p.

⁶⁸ „Visa” Polamu to karta kredytowa Polonii amerykańskiej, „Introduction to Polam Federal Credit Union” (1993); K. Ciepły – r.u.

⁶⁹ *Wiadomości w skrócie*.

⁷⁰ K. Ciepły – r.u.

to, że depozyty na kontach mogą być składane tylko w punktach ATM oznaczonych symbolem COOP. W 1992 r. działało ponad 300 takich miejsc w Kalifornii⁷¹.

Wprowadzenie programu Visa z jedną z najniższych na rynku amerykańskim stopą procentową – 12,9% przysporzyło Polamowi klientów i uznania Polonii. Umożliwiło klientom banku przerzucić zaciągnięte kredyty z 18-19% na 12,9%⁷². Program Polamu stał się bardzo popularny wśród Polonii dlatego, że skala oprocentowania jest bardzo niska, ponieważ koszty są niewysokie. Przyczyniła się do tego nie tylko bardzo korzystna karta kredytowa Visa/ATM, lecz także ośrodki usługowe Polamu. Wynikające z tego korzyści były bezkonkurencyjne i poważnie minimalizowały panującą depresję gospodarczą. A recesja ta wciąż odbijała się negatywnie na działalności Polamu. Wyrazem tego był m.in. fakt, że podczas gdy w 1992 r. (do 14 maja) pożyczono 9 mln \$, to w następnym roku (do 1 lipca) – tylko 1 mln \$⁷³. Zwiększyła się natomiast rezerwa, co miało – zdaniem Krzysztofa Hillera – pozwolić przetrwać przejściowy sztorm recesji gospodarczej⁷⁴. W rezultacie tych zjawisk aktywa Kasy Kredytowej Polamu zmniejszyły się jeszcze w 1994 r. o około 1,6 mln \$ wskutek mniejszych inwestycji i pożyczek. Dopiero w ostatnich miesiącach 1994 r. rosła liczba nowych członków i operacji finansowych w centrach usługowych, które zwiększyły się wówczas o 200%, osiągając liczbę ponad 1000 operacji bankowych miesięcznie. Na ten stan rzeczy złożył się również fakt, że od maja 1994 r. członkowie Polamu mogą dokonywać poprzez sieć Credit Union Service Centers operacje bankowe w 19 stanach USA⁷⁵. Poza tym Polonia korzysta z członkostwa PRICE CLUB i z bezpłatnego ubezpieczenia pożyczek. Wreszcie niemałe usługi czerpie Polam z bardzo dobrego systemu komputerowego w Dallas. Jest podłączony do firmy, która prowadzi mu całą księgowość. Jest także podłączony do najnowszego systemu komputerowego ABC, pod światowy system „STAR” i „America Express”. Oba te systemy umożliwiają na całym świecie przerzucanie

⁷¹ *Wiadomości w skrócie.*

⁷² *Oszczędzajmy z Polamem.*

⁷³ „Polam. Quarterly” vol. 2, Spring’ 92 oraz „Polam Federal Credit Union”, Summer 1993, b.p.

⁷⁴ *Polam służy już 25 lat Polonii*, „Wiadomości Piastowskie” 1994, nr 8(56), s. 1.

⁷⁵ *Ośrodki usługowe w 19 stanach Ameryki*, „Wiadomości Piastowskie” 1994, nr 9(57), s. 4; reklamówka „Introduction to Polam Federal Credit Union” (1997).

pieniędzy ze swego konta oszczędnościowego w Kalifornii na konto czekowe⁷⁶.

Tylko dzięki korzystnej koniunkturze gospodarczej w latach osiemdziesiątych Polam miał na przestrzeni okresu 1983-1993 niemal 4-krotny wzrost aktywów (z 5,3 mln do ponad 23 mln \$) i blisko o 1/3 zwiększenie się liczby członków (z około 2 tys. do blisko 3 tys.). Dalszy postęp, choć nie pod każdym względem, dokonywał się w następnych latach. Do 1997 r. liczba członków Polamu zwiększyła się do powyżej 3000, a suma wkładów przekroczyła 25 mln \$⁷⁷. Pod względem poziomu aktywów Polam w Los Angeles przewyższał w tym czasie 2-krotnie Kasę Kredytową Polamu w San Francisco, mimo iż posiadał o ca 1/4 mniej członków⁷⁸. Dzięki rozsądnej polityce Hillera nawet w okresie szczytowej recesji gospodarczej niezależni eksperci oceniali potencjał Polskiej Kasy Kredytowej Polam bardzo pozytywnie.

Na ten stan rzeczy składał się fakt, że do dyspozycji klienta istnieją w Polamie m.in.:

- bezpłatne konta czekowe
- wysoko oprocentowane certyfikaty („DD’S”)
- pożyczki na nowy i używany samochód
- pożyczki na kupno i pod zastaw domu
- konta I.R.A. i karty kredytowe
- na podpis
- gwarantowane przez żyrantów
- pod zastaw swych oszczędności
- przesyłki pieniędzy do Polski przez PEKAO⁷⁹.

Polam udziela również pożyczek hipotecznych. W tym celu współpracuje z S.C. Mortgage Co., aby umożliwić swoim klientom różne warianty pożyczek na hipotekę. Firma ta może przyjąć aplikacje telefoniczne, bez żadnych przedpłat. Można też się zwrócić do Biura Polamu. Pożyczki są przygotowywane i przyznawane przez S.C., a finansowane przez Polam⁸⁰.

⁷⁶ K. Ciepły – r.u.

⁷⁷ Reklamówka „Introduction to Polam Federal Credit Union” (1997).

⁷⁸ Po 20 latach (w 1994) Polam w San Francisco skupiał 4009 członków (Polam w Los Angeles – ca 3000), a posiadał 1.145.921 \$ aktywów i 15.417.921 \$ majątku (w tym 9.762.272 \$ oszczędności członkowskich). *20 lat Polamu w San Francisco*, „Wiadomości Piastowskie” 1994, nr 9(57), s. 9.

⁷⁹ Dane te znajdują się w każdym numerze „Wiadomości Piastowskich” 1993 i 1994.

⁸⁰ *Wiadomości w skrócie*.

Doniosłą rolę w rozwoju Polamu od początku stanowi reklama. W latach siedemdziesiątych częściowym propagowaniem tej instytucji zajmowały się takie pisma polonijne, jak miesięcznik „Jednodniówka”, „Panorama Polonii” i częściowo „Nasze Sprawy”. W dekadzie lat osiemdziesiątych nie ukazywała się prasa polonijna. Dopiero na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych o Polamie pisała trochę „Solidarność California”. Na dobre zajęły się sprawą propagowania Kasy Kredytowej od 1989 r. „Wiadomości Piastowskie”, szczególnie w ostatnich kilku latach. W latach dziewięćdziesiątych odpowiednią notkę reklamową zamieszcza ukazujący się raz w roku „Informator Polonijny. Południowa Kalifornia” Tadeusza Bociańskiego. W akcję propagandową Polamu aktywnie włączyło się Radio „Ela” w Upland w jego jednogodzinnej audycji niedzielnej, mającej zasięg od Ventury po San Diego. Radio to informuje o Polamie w formie krótkich wywiadów. Najobszerniejszą jednak popularyzacją zajmuje się sama Unia Kredytowa w wydawanym kwartalniku pn. „Polam Federal Credit Union” czy „Polam Quarterly” oraz w dorocznych sprawozdaniach drukowanych pt. „The Polam Federal Credit Union Annual Raport”. Te ostatnie media są najdokładniejszym źródłem popularyzacji Polamu. Ponadto pewną rolę reklamową spełniają wydawane drukiem co jakiś czas, najczęściej raz w roku, reklamówki pn. „Introduction to Polam Federal Credit Union” z bogatą gamą informacji. Reklamówki te pisane są w pierwszej części po polsku, a w drugiej po angielsku. Tylko w przypadku specjalnego, pojedynczego tematu publikuje się je w języku angielskim (np. „Visa Application”). Sposób reklamy Polamu wskazuje, że instytucja ta jest nastawiona frontem do klientów. Dąży nieustannie do zwiększenia swych usług w celu możliwie pełnego zaspokojenia potrzeb finansowych ludności polskiej. Temu samemu celowi służą organizowane czasem zebrania wyjazdowe w terenie. Jedno z takich zebrań odbyło się w końcu marca 1992 r. w Santa Barbara. To było takie zamknięte seminarium z dyskusją o działalności Polskiej Kasy Kredytowej. Podobnie – jak już wspomnieliśmy – odbyło 27 czerwca 1993 r. walne zebranie sprawozdawczo-wyborcze w Yorba Linda. Znaczącą rolę spełniają wysyłane swym członkom na bieżąco sprawozdania miesięczne i kwartalne z działalności Polamu⁸¹.

Zmierzając do uwag końcowych należy stwierdzić, że Polam jest nie tylko pożyczkodawcą, ale także bogatym sponsorem. W ciągu 25-lecia swego istnienia wspierał finansowo wszystkie organizacje polonijne, ich imprezy oraz fundował nagrody. Wspomnieliśmy, że już w 1973 r. zaczął sponsorować

⁸¹ Ch. Hiller – r.u.

drużynę piłki nożnej „Orzeł” w Los Angeles, zorganizowaną rok wcześniej⁸². Później na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych był sponsorem biegów o wolny świat urządzanych przez Solidarność California. Na rzecz II biegu Polam zasponsorował 1000 \$⁸³. Regularnie funduje nagrody na polski turniej tenisowy. Kupuje dla nagrodzonych torby lub daje reklamy Polamu, bądź ofiarowuje 100 \$ i więcej gotówki. Podobnie nie szczędzi środków na większe pikniki i niektóre zabawy. Na doroczne dożynki organizowane przy polskim kościele w Yorba Linda Polam wyklada 500 do 1000 \$. Ma tam swoje stoiska, z których rozdaje dzieciom balony. Niekiedy służy pomocą finansową Szkółce Polskiej w Yorba Linda⁸⁴. W 1993 r. zasponsorował miesięczny pobyt szkoleniowy w Polamie delegacji banków kredytowych z Polski. Na początku lat dziewięćdziesiątych był wzorem dla powstających w Polsce podobnych instytucji kredytowych. Polam brał także udział 4 kwietnia 1993 r. w sponsorowaniu uroczystości związanej z odznaczeniem pośmiertnym dra Huberta Eatona za ocalenie i udostępnienie publiczności obrazu panoramicznego Jana Styki „Ukrzyżowanie” w Glendale (Los Angeles). Jest również sponsorem kwartalnika „Polish American Cultural Network”⁸⁵. Gdy przyjeżdża z Polski do Los Angeles ciekawy reżyser i ma np. pokaz swojego filmu, Polam płaci za wynajęcie sali. Naczelnym menedżer Krzysztof Hiller wspólnie z Klubem kultury im. Heleny Modrzejewskiej, którego jest członkiem, organizuje spotkania kulturalne. Asygnuje dlań każdorazowo po kilkaset dolarów w celu popierania aktywności Klubu. Różnorodną pomocą finansową służy Polam do dnia dzisiejszego. W sumie wydaje w ciągu roku od 10 tys. do 15 tys. dolarów na cele polonijne⁸⁶. Polska Kasa Kredytowa jest więc największym sponsorem na miejscowe cele polonijne wśród wszystkich organizacji i instytucji polskich w Południowej Kalifornii. Współpracuje z sekcją kulturalną Konsulatu Generalnego RP w Los Angeles⁸⁷.

Tak więc niekorzystny obraz Polamu dostrzegany przez część Polonii w pierwszych latach dziewięćdziesiątych został w następnych obalony. Już w pierwszej połowie 1994 r. liczba operacji finansowych zwiększyła się o 200%. Począwszy od 1994 r. znowu nadszedł czas na opłacalność oszczę-

⁸² J. Ładowicz – r.u.

⁸³ M. M. D u t k o w s k i, *Solidarności bieg po Wolność*, „Solidarność California” 1990, nr 9(13), s. 13.

⁸⁴ K. Ciepły – r.u.

⁸⁵ Ch. Hiller – r.u.

⁸⁶ K. Ciepły – r.u.

⁸⁷ K. Ciepły i Ch. Hiller – r.u.

dzania pieniędzy. Opłata Polamu należała do najlepszych. Konta czekowe posiadające mniejszy bilans powyżej 250 \$ nadal pozostają bez opłat manipulacyjnych. Konta nieaktywne lub poniżej 250 \$ kosztują miesięcznie 5 \$. Seniorzy w dalszym ciągu są zwolnieni z opłat. W okresie 25 lat swej działalności dla Polonii Południowej Kalifornii Polam nieustannie poszerzał i doskonalił swoje usługi, starając się być jak najbliżej klientów, których przeciętnie przybywało 25 miesięcznie⁸⁸. Dużym usprawnieniem kontaktu klientów z Polską Kasą Kredytową jest utworzenie do 1995 r. 23 ośrodków usługowych, w których dokonywać można prawie wszystkich operacji finansowych. Polam zbudował dla środowisk polonijnych nie tylko bazę finansową, ale jednocześnie jest w tym środowisku punktem komunikacji. Przekształcił się on w nowoczesną placówkę bankową oraz rozwinął się w znaczącą finansowo instytucję utrzymującą w równowadze integralną rolę społeczno-ekonomicznego rozwoju polonijnej społeczności. Polam jest jedną z najbardziej rozwijających się Kas (Unii) Kredytowych w Stanach Zjednoczonych. Uważany jest w tym kraju za coś niebywałego. Jest jednak zależny od władz federalnych, które dają mu upoważnienie do działania i jednocześnie ubezpieczają jego konta do 100 tys. \$. W zamian za ubezpieczenie kont stawiają mu warunki, do których musi się dostosować. Nie może udzielać ryzykownych pożyczek, nie może lokować pieniędzy w ryzykowne inwestycje. Aby do tego niedopuścić, władze federalne przeprowadzają przynajmniej raz lub dwa razy w roku kontrolę Polamu. Trwają one każdorazowo po parę tygodni. Sprawdzają całą działalność. Przeglądają wszystkie pożyczki. W tym względzie Polam ma pewien problem, ponieważ większość jego członków jest zatrudnionych w charakterze pracowników lub właścicieli małych biznesów, nie będących w stanie wykazać swoich dochodów zgodnie z wymogami. Musi więc podejmować pewne ryzyka. Polam w swej dotychczasowej historii nie miał jednak większych wypadków nie zwrócenia zaciągniętej pożyczki. Zdarzało się zgoła wyjątkowo, sporadycznie, że ktoś nie spłacił i wyjechał do Polski⁸⁹.

Z racji wyjątkowo dobrej pozycji Polamu, menedżer Hiller był swego czasu zaproszony do Studia V Telewizji Amerykańskiej celem zaprezentowania programu Polskiej Kasy Kredytowej. Nic więc dziwnego, że Polam zdobył od rządu federalnego kilka ważnych nagród. Również wiele dyplomów otrzymał Krzysztof Hiller od rządu emigracyjnego. Jednym z nich był dyplom

⁸⁸ 25-lecie Polamu, „Wiadomości Piastowskie” 1994, nr 6(54), s. 1.

⁸⁹ Ch. Hiller – r.u.

Skarbu Narodowego RP nadany mu w Londynie 22 lutego 1991 r. w dowód uznania zasług w zakresie pracy na rzecz tegoż Skarbu. W tym samym roku otrzymał od Głównej Komisji Skarbu Narodowego drugi dyplom z okazji 40-lecia Polamu w Ameryce. Tym razem otrzymał go za ofiarność na rzecz działalności niepodległościowej Rządu RP na Uchodźstwie⁹⁰.

Zamykamy niniejszy artykuł sentencją, że dla uczczenia 25-lecia Polskiej Kasy Kredytowej Polam i zarazem 50-lecia Kongresu Polonii Amerykańskiej Południowej Kalifornii został zorganizowany w sobotę 29 listopada 1994 r. wielki bal pn. „Gala Dinner Dance” w hotelu Hyatt Aliante w Anaheim. Impreza była niezwykle interesująca. Obowiązywały garnitury lub smokingi. Do tańca przygrywała wyśmienita orkiestra, był dobry program artystyczny, wykwinna kolacja i dużo niespodzianek. Stroną organizacyjną balu zajmowały się m.in. Jolanta Nita, Izabela Frankowska, Lucy Borik, Grażyna Dąbrowska i Leon Kulikowski⁹¹.

THE POLISH POLAM CREDIT FEDERAL UNION IN SOUTH CALIFORNIA (UNTIL 1995)

S u m m a r y

The economic life in South California developed in the 1960s and the Polish community there (numbering about 300.000 people) aspired to grow rich. These two facts made them to establish in Los Angeles on June 19, 1969, a substitute for a Polish bank, namely the Polam Credit Federal Union, shortly called Polam. Their founders were Henryk and Lila Westfalewicz with eight other people. The institution is a section of All-American Credit Union and works strictly according to the federal regulations. Each year it is under control of the federal authorities which insure the accounts of the Polam for up to 100.000 dollars. Until November 30, 1973, the Polish Federal Union had been the only Polish financial institution on the West Shore of the United States. It was only on that day that another institution of that name was called to existence - in San Francisco for Sought California. Only people of Polish origin, and those belonging to the Congress of American Polonia, can be members of the Federal Union. The main purpose of the Polam is to encourage the Polish people to save money and to obtain credit and loan. Since 1977 up to the present moment the manager is Krzysztof Hiller. During the economic boom of the 1980s the financial and operational activity gathered momentum, and in the beginning of the 1990s it brought the effects of depression down to a minimum.

⁹⁰ Tenże.

⁹¹ *Wielki bal KPA i Polamu*, „Wiadomości Piastowskie” 1994, nr 14(62), s. 2 i następne numery.

The office was modernized and gained a professional character. It was computerized, new bank accounts were introduced: savings account, checking account, deposit account, retirement account (the so-called IRA accounts) and credit card (Visa Card) which makes it possible to do shopping without money in millions shops of the world. Before that, in 1987, in order to satisfy the client another division of Polam was opened for Orange administrative unit, and in 1991 there was a second Division in San Diego. Both branches were dissolved. In the meantime, from August 1993 to April 1995, Krzysztof Hiller set up a network of Polam outlets (Credit Union Service Centers) which amounted to 23. They were all united electronically with the Main Office. Those centers popularized Polam and gained new members. The credit card program multiplied its members even more, and it gained recognition from Polonia. It had one of the lowest interest rate on the American market. The supervising organ of the Union was a Board of Directors with a Board of Supervisors. The office staff, with the general manager at its head, were to carry out directives from the board and financial operations. Mainly Polish is spoken in Polam. Until 1997 the number of Polam increased to over 3000, and the total number of deposits extended 25 million dollars. Manager Hiller obtained many awards and diplomas from the federal government and Polish government in exile. Polam's financial situation is very good and it is not only a loan-giver and also a rich sponsor. Polonia gains high interests in Polam on their deposits and pays relatively low interests on loans.

Translated by Jan Kłos